

היום נלמד בעזרת ה':

סוטה דף ב

נאמר בתורה "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל: ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד בה והוא לא נתפשטה: ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה":

"והשקה את המים והיתה אם-נטמאה ותמעל מעל באישה וכאן בה המים המאקרים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה":

פרק ראשון. משנה: המקנא לאשתו, כלומר שאומר לה 'אל תסתרי עם איש פלוני' (המשנה נקטה לשון 'המקנא' כלשון הפסוק "וקנא את אשתו"), לדעת רבי אליעזר - מקנא לה על פי שנים, כלומר כדי שיחול הקינוי עליו להביא שני עדים שיעידו שאמר לה בפניהם 'אל תסתרי עם איש פלוני', ואם לא קינא לה בפני שני עדים אינה נאסרת עליו אם נסתרה עם פלוני לאחר הקינוי, וכן אינו משקה אותה (- את המים שבודקים אותה האם זינתה או לא). ומשקה על פי עד אחד, כלומר לאחר שחל הקינוי יכול להשקותה גם אם יש רק עד אחד שראה שנסתרה לאחר שקינא לה, או שהוא בעצמו אומר שראה שנסתרה לאחר שקינא לה, ובכך היא נאסרת עליו עד שתשתה ויבדקוה המים האם זינתה או לא.

ולדעת רבי יהושע - צריך שני עדים גם לסתירה (= שיעידו שנסתרה לאחר שקינא לה).

כיצד מקנא לה: אם אמר לאשתו בפני שני עדים 'אל תדברי עם איש פלוני' ועברה על התראתו ודיברה עמו לא במקום סתר, עדיין היא מותרת לשמש עם בעלה ואם היא אשת כהן מותר לה לאכול בתרומה. אבל אם עברה על התראתו ונכנסה עם פלוני למקום הסתר ושהתה עמו כדי שיעור זמן הראוי לביאה, אסורה לשמש עם בעלה מספק שמא זינתה, ואם היא אשת כהן אסור לה לאכול בתרומה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ואם מת: ואם בעלה מת לפני שהשקה אותה ואין לו בנים ונמצא שהיא זקוקה ליבם, חולצת ולא מתייבמת (כדי שתוכל להינשא לאחד מן השוק).

גמרא: מכדי וכו': מדוע מסכת סוטה מגיעה לאחר מסכת נזיר?

תשובה: כדרכי וכו': כפי שאמר רבי - פרשת סוטה נכתבה בתורה בסמיכות לפרשת נזיר ללמדנו שכל הרואה סוטה בקילקולה (= בניוולה ובושתה, שהיו מביישים אותה כשבעלה היה מביאה לפני הכהן, וכפי שיובא לקמן ז:) יזיר את עצמו מן היין, לפי שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרם לה לחטוא. ולכן גם מסכת סוטה הובאה לאחר מסכת נזיר.

קושיא: א"כ שמסכת נזיר תבוא לאחר מסכת סוטה כפי שבתורה פרשת נזיר מגיעה לאחר פרשת סוטה, ומדוע במסכתות זה להיפרך?

תירוץ: אגב שהתנא שנה את מסכת כתובות שמובא שם פרק 'המדיר את אשתו' העוסק בנדרים הוא הביא לאחריה את מסכת נדרים, ולאחר שהביא את מס' נדרים הביא לאחריה את מס' נזיר שהיא דומה לנדרים, שהרי הנזירות באה על ידי נדר, ולאחריה הביא את מס' סוטה כדברי רבי הנ"ל.

*

המקנא: ללמדנו במשנה - 'המקנא לאשתו רבי אליעזר אומר' וכו'. מכך שהמשנה לא אמרה 'רבי אליעזר אומר מקנא אדם לאשתו' וכו' משמע שהתנא של משנתנו סובר שרק בדיעבד אם קינא לה על פי שנים אז חל הקינוי והוא משקה אותה וכו', אבל לכתחילה אסור לקנאות, לפי שמביא את עצמו לידי מריבה עם אשתו וגורם לה להתבזות למרות שיתכן שהיא טהורה.

כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה: כשריש לקיש היה בא לדרוש בפרשת סוטה, היה אומר כך: אין מזווגין לו לאדם מן השמיים אשה אלא לפי מעשיו, אשה צנועה לצדיק ואשה פרוצה לרשע.

וקשין לזווגין: כלומר קשה לפני הקב"ה לזווגם (לפי מעשיו של אדם) כקריעת ים סוף, שנאמר **"אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בְּיַתֵּהּ מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכַוְשׁוֹרוֹת"**, כלומר שהוא מזווג יחד אדם יחיד ואשה יחידה ומיישב מהם בית, והקב"ה הוציא את עם ישראל ממצרים בחודש 'כשר' כלומר בחודש נוח שאין בו לא חמה ולא צינה, נמצא שהפסוק מקיש זיווג יחידים ליציאת מצרים, ומכאן שקשה זיווגם כקריעת ים סוף.

(המשך בדף הבא ↓)

קושיא: איני: וכי זיווגו של אדם לפי מעשיו? והרי אמר רב יהודה אמר רב - ארבעים יום לפני יצירת הוולד כבר מכריזים בשמיים מי היא בת זוגו, ולפני שהוא נוצר הוא עדיין לא רשע ולא צדיק (ואף שהכל גלוי לפני הקב"ה והוא יודע את העתידות, הרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמיים' שזה נתון בידי האדם לבחור).

תירוץ: בזיווג ראשון מזווגין לו לפי מזלו ואין זה תלוי במעשיו, ובזיווג שני מזווגין לו לפי מעשיו, ולכן קשה לזווגן בזיווג שני כקריעת ים סוף לפי שהיא אינה בת זוגו.

*

עד כאן לא פליגי: כל המחלוקת בין רבי אליעזר לרבי יהושע היא רק האם צריך גם בסתירה שני עדים או שמספיק עד אחד, אבל לכולי עלמא אם יש עדות שהיא נטמאה בפועל לא משקים אותה מי סוטה (כי אין צורך לבדוק אותה האם היא נאסרה), ולזה מספיק עד אחד (שאמנם לא הורגים אותה על פיו אך היא אסורה על בעלה).

מדאורייתא מנלן דמהימן: מניין לנו שעד אחד נאמן במקרה הזה?

דתנו רבנן: נאמר "אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה אֶשְׁתּוֹ וּמָעַלָּהּ בּוֹ מַעַל, וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְּהָ שָׁכַבְתָּ זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינַי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה **יְעַד אֵין בָּהּ** וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׂה" כלומר אישה כזו שנסתרה ואין שני עדים שנטמאה אלא רק אחד יש בה דין סוטה. ואי אפשר לומר שכוונת הפסוק 'יְעַד' לעד אחד דהיינו שאין שום עד שהיא נטמאה, משום שכבר נאמר "לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עֹון וּלְכָל חֲטָאת" והרי אם היה כתוב 'לא יקום עד באיש' כבר היינו יודעים שעד אחד אינו נאמן, ומדוע התורה מדגישה 'אחד'? אלא ללמד שהמילה 'עַד' משמעותה שני עדים, ולכן צריך להדגיש שלא יקום עד אחד להעיד. וממילא כשנאמר בסוטה 'יְעַד אֵין בָּהּ' הכוונה לשני עדים דהיינו שאין שני עדים שמעידים על הטומאה אלא רק עד אחד.

קושיא: **אלא טעמא דכתיב:** וכי אם לא היה כתוב 'לא יקום עד אחד באיש' ללמד ש'עד' הכוונה לשניים, היינו חושבים ש'עד' הכוונה לעד אחד ואם כן פירוש הפסוק היה 'ועד אין בה' אין כלל עדים, אך אם כן מדוע בכלל יש צד לומר שהיא תיאסר בלי שום עדים על הטומאה?

תירוץ: איצטריך: ללמד ש'עד' הכוונה לשניים, משום שהיינו סבורים שכונת הפסוק אינה לספר על הסיטואציה ש'עד אין בה' שלא היה שם עד, אלא לומר דין: 'עד אין בה' שעד אחד אינו נאמן להעיד עליה אלא רק שני עדים.

קושיא: אין נאמן בה?: אם כן מדוע הפסוק בכלל צריך לכתוב זאת, והרי אנו כבר יודעים שעדות היא בשניים. המקור לשני עדים נמצא בדיני ממון 'על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר' ולומדים משם לדיני אישות שגם בהם נאמר 'דבר' 'פי מצא בה ערות דבר' שעדות בהם היא דוקא בשניים.

תירוץ: איצטריך, סלקא דעתך אמינא: היה מקום לחשוב שאפילו שבכל התורה אין עד אחד נאמן, בסוטה הוא כן יהא נאמן, בגלל שלאחר שבעלה קינא לה והיא נסתרה יש 'רגליים לדבר' שהיא נטמאה, ולכן אפילו עד אחד שיעיד על הטומאה יהא נאמן. ואם כן כשהפסוק אומר 'ועד אין בה' הוא בא לחדש שאין עד אחד נאמן בה אלא דוקא שניים (כאמור בשלב הזה אנו מתייחסים כאילו אין את הפסוק 'לא יקום עד אחד באיש' ללמד ש'עד' הכונה לשניים). ועל זה בא הפסוק 'לא יקום עד אחד באיש' ללמד ש'עד' הכונה לשניים, וממילא 'ועד אין בה' הכוונה שניים לא, אבל אחד כן.

קושיא ומי מצית אמרת: הגמרא מקשה על דברי הגמרא הנ"ל שאם לא היה כתוב 'לא יקום עד אחד באיש' היינו סבורים ש'ועד אין בה' הכוונה לומד דין: שאין עד אחד אינו נאמן בה. והרי אם הוא לא נאמן מדוע אומרת התורה 'והיא לא נתפשה' כלומר שבגלל שהיא לא נאנסה היא אסורה, והרי העד האחד לא נאמן ואם כן אין בה כלל עדים שנטמאה?

תירוץ: איצטריך: היה מקום לחשוב שכונת הפסוק לומר שעד אחד אינו נאמן בה עד שיהיו שני עדים, וגם אז דוקא כשהיא לא נתפסה באונס היא אסורה אבל באונס היא מותרת.

*

מאי טעמא דרבי יהושע: הסובר שגם בסתירה צריך שני עדים? משום שנאמר בטומאה 'ועד אין בה' ומדויק שדוקא בטומאה אין שני עדים אלא מספיק אחד, אבל בקינוי ובסתירה כן צריך שני עדים. אבל רבי אליעזר מדויק רק 'בה' ולא בקינוי - שבקינוי צריך שני עדים אבל בסתירה מספיק עד אחד. הגמרא מקשה: מדוע לא

לומד רבי אליעזר 'בָּה' ולא בסתירה - שבסתירה נצריך שני עדים? ומתרצת: שסתירה הוקשה לטומאה בפסוק 'וְנִסְתָּרָה וְהָיָא נִטְמָא' ללמד כמו שטומאה בעד אחד כך גם סתירה בעד אחד. ומקשה: הרי גם קינוי הוקש לטומאה בפסוק? ומתרצת: שהרי יש לנו מיעוט של 'בָּה' ולא בקינוי. אך מקשה: הרי אפשר לדייק 'בָּה' ולא בסתירה, ואם כן מה ראית להעדיף את הסתירה שהיא תתמעט בפסוק (שיספיק בה עד אחד) ולא את הקינוי? והתשובה: שסתירה חמורה משום שהיא אוסרת אותה על הבעל והבעל (אם ימות הבעל או יגרשנה) אפילו שאין עדות שהיא נטמאה, כמו אישה שנטמאה באופן ודאי. אך קשה: הרי גם לקינוי יש סיבה להעדיף אותו, משום שהוא העיקר שגורם לאיסור שאוסרת אותה הסתירה, כי בלי שיקנא הבעל אין שום משמעות לסתירה? והתשובה: שאפילו הכי סתירה עדיפה, כי היא ההתחלה של הטומאה דהיינו עלי ידי הסתירה היא מגיעה לטומאה.

*

מתניתין דלא כי האי תנא: משנתנו המביאה את שיטת רבי אליעזר שבקינוי צריך שני עדים ובסתירה עד אחד, אינה כמו התנא רבי יוסי ברבי יהודה שאמר את דברי רבי אליעזר באופן הפוך: בקינוי מספיק עד אחד ואילו בסתירה צריך שני עדים. הברייתא ממשיכה שאמרו חכמים: לדברי רבי יוסי ברבי יהודה בדעת רבי אליעזר אין לדבר סוף (ויתבאר להלן).

מאי טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה: הוא לומד מהמיעוט 'בָּה' הנ"ל ולא בסתירה שבסתירה צריך שני עדים, קושיא: הרי יש גם מיעוט 'בָּה' ולא בקינוי? והתשובה: קינוי הוקש לטומאה שכמו שטומאה בעד אחד כך גם קינוי כנ"ל. אך קשה: הרי גם סתירה הוקשה לטומאה כנ"ל? והתשובה: שסתירה הוקשה לטומאה לא בשביל ללמוד על העדות, אלא על שיעור זמן הסתירה שהוא כשיעור טומאה (דהיינו הערה וכדלהלן דף ד').

הגמרא חוזרת לדברי הברייתא: השיבו חכמים וכו' מאי ניהו: מהו 'אין לדבר סוף'? והתשובה: יתכן שהבעל יכעס על אשתו ואז אפילו שהוא לא קינא לאשתו, הוא יטען בשקר 'קינאתי לה', ולדברי רבי יוסי ברבי יהודה הוא נאמן על פי עצמו, ואז הוא יביא עדים שאשתו נסתרה עם מישהו סתירה כל שהיא, ומכיון שהוא לא באמת קינא לה היא לא ידעה להיזהר מלהיסתר איתו.

קושיא: **הא למשנתנו**: וכי רק לפי דברי רבי יוסי ברבי יהודה אין לדבר סוף, אבל לפי משנתנו בדעת רבי אלעזר כן יש לדבר סוף? והרי גם אם צריך שני עדים לקינוי, מכיון שהוא נאמן בסתירה על פי עצמו הוא יטען בשקר שהיא נסתרה ויאסור אותה!

תירוץ: **אמר רבי יצחק בר יוסף**: חכמים אמרו כך: אף לדברי רבי יוסי ברבי יהודה אין לדבר סוף. הגמרא מיד מקשה: וכי יותר קשה על המשנה מאשר על רבי יוסי ברי יהודה ש'אף' עליו קשה? והרי לפי רבי יוסי ברבי יהודה שבסתירה לא צריך שני עדים יש יותר חשש שאם הוא יכעס עליה הוא ישקר מיד שהוא קינא לה (וימצא עדים על הסתירה), מאשר לפי המשנה שבסתירה הוא צריך שני עדים ולא יוכל לשקר בזה (אלא רק על הסתירה)? והתשובה היא: אלא כך אמרו חכמים: 'לדברי רבי יוסי ברבי יהודה **ואף** למשנתנו אין לדבר סוף (כגירסת המהרש"א).'

אמר רבי חנינא מסורא: אל יאמר אדם לאשתו בזמן הזה אפילו שלא בפני עדים 'אל תסתרי עם פלוני', משום שיתכן שהלכה כרבי יוסי ברבי יהודה שאין צורך בעדים על הקינוי, ואם כן נמצא שהיה כאן 'קינוי' ואם היא תיסתר היא תתחייב במי חטאת שיבדקו אותה, ומכיון שבזמן הזה אין בית המקדש ואין מי חטאת היא תיאסר עליו לעולם.